

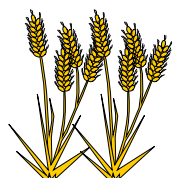
**Wynikowy szacunek produkcji głównych ziemiopłodów rolnych
w województwie pomorskim w 2011 r.****Warunki agrometeorologiczne**

O wysokości plonów upraw rolnych i ogrodnich w dużej mierze decydują warunki agrometeorologiczne, tj. temperatura powietrza, ilość i rozkład opadów oraz nasłonecznienie. Czynniki te, oprócz środków produkcji stosowanych przez rolników, tj. między innymi materiału siewnego, środków ochrony roślin czy nawożenia, wpływają na stan i rozwój roślin oraz terminowość prac polowych i zabiegów agrotechnicznych wykonywanych w poszczególnych etapach wegetacji.

Zima 2010/2011 charakteryzowała się warunkami agrometeorologicznymi, które spowodowały gorsze niż rok wcześniej przezimowanie upraw ozimych, mimo tego, że jesienne zahamowanie wegetacji nastąpiło w pierwszych dniach grudnia, a przebieg pogody nie powodował większych zagrożeń dla roślin. Na ogół oziminy, za wyjątkiem wysianych z dużym opóźnieniem, były w dobrej kondycji przed wejściem w stan zimowego spoczynku. Opady śniegu w grudniu 2010 r. i pierwszej dekadzie stycznia 2011 r. przyczyniły się do ochrony roślin przed niskimi temperaturami. Znaczne ocieplenie pod koniec stycznia i na początku lutego zakłóciło przerwę w wegetacji roślin, a topniejąca warstwa śniegu spowodowała odkrycie powierzchni gleby i rosnące rośliny. Na mocniejszych glebach Żuław i Kociewia pojawiły się rozlewiska wodne. Woda lokalnie zalegała długo na polach i dochodziło do uszkodzenia roślin, zwłaszcza podczas nocnych spadków temperatury. W drugiej dekadzie lutego temperatura obniżyła się nawet do -20°C , co przy pozbawionych okrywy śnieżnej polach niekorzystnie wpłynęło na rośliny. Dodatkowo wiatry, wiejące przy tak niskiej temperaturze, powodowały wysmalanie roślin. Pod koniec drugiej dekady marca zaobserwowano ruszenie wegetacji, a na polach rozpoczęły się prace wiosenne. Stan upraw ozimych wysianych w terminie agrotechnicznym oceniano jako dobry, natomiast zasianych z opóźnieniem jako gorszy, z powodu uszkodzenia roślin przez mróz. Dalsze ocieplenie i słoneczna pogoda w pierwszej dekadzie kwietnia sprzyjały powszechnemu prowadzeniu wiosennych prac polowych, a siewy zbóż jarych zakończono do końca drugiej dekady. Do końca kwietnia zasadzono ziemniaki, wysiano buraki cukrowe i przystąpiono do siewów kukurydzy. Żyto i pszenżyto ozime znajdowały się w fazie strzelania w źdźbło, a rzepak ozimy miejscami rozpoczął proces wykształcania pąków kwiatowych. Maj charakteryzował się bardzo zróżnicowaną temperaturą. Na początku miesiąca (od 2 do 6 maja) wystąpiły przymrozki dochodzące lokalnie do -11°C , które spowodowały znaczne uszkodzenia upraw ogrodnich, kwitnących drzew i krzewów owocowych oraz miejscami również upraw rolnych. Druga połowa miesiąca, a zwłaszcza ostatnia dekada, była bardzo ciepła. Według danych Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) pod koniec maja stwierdzono zagrożenie suszą rolniczą w 16 gminach województwa pomorskiego (11,4% powierzchni województwa) na powierzchni stanowiącej 2,9% gruntów ornych. Objęła ona zboża ozime i jare, drzewa i krzewy owocowe oraz truskawki uprawiane na glebach I kategorii podatności na suszę (bardzo lekkich) i II kategorii (lekkich). Zboża ozime znajdowały się wówczas w fazie kłoszenia, a jare w różnych fazach rozwojowych w zależności od terminu siewu, tj. od krzewienia do strzelania w źdźbło. Z kolei rzepaki wkroczyły w końcową fazę kwitnienia i rozpoczęły zawiązywanie łuszczyń. Wyjątkowo ciepła pierwsza dekada czerwca przyniosła pogorszenie warunków wilgotnościowych, a susza zwiększyła swój zasięg, zwłaszcza w kierunku północ-

nym, obejmując już 85 gmin (60,7% powierzchni województwa) na powierzchni sięgającej 18,2% gruntów ornych. Susza zaatakowała zboża ozime i jare, drzewa i krzewy owocowe oraz plantacje truskawek na glebach wszystkich kategorii. Kolejne dni to dalsze pogorszenie sytuacji, mimo zauważalnego spadku temperatury i lokalnych opadów. W końcu drugiej dekady czerwca susza rolnicza została stwierdzona aż w 115 gminach (82,1% powierzchni województwa) na powierzchni stanowiącej 20,9% gruntów ornych i obejmowała ona uprawy zbóż ozimych i jarych, kukurydzy na kiszonkę, rzepaku i rzepiku, tytoniu, warzyw gruntowych, krzewów owocowych, drzew owocowych, truskawek i roślin strączkowych uprawianych na glebach wszystkich kategorii podatności na suszę. Dopiero trzecia dekada czerwca przyniosła poprawę sytuacji, bowiem zagrożenie suszą rolniczą objęło już mniej, bo 91 gmin (65,0% powierzchni województwa) na powierzchni stanowiącej 9,5% gruntów ornych województwa. Deficyt wody nieznacznie się zmniejszył, ale nie odnotowano jeszcze radykalnej poprawy sytuacji. Niedostatek wilgoci w czerwcu wpłynął na przyspieszenie wegetacji roślin; zboża ozime znajdowały się w fazie wypełniania ziarna, a jare w fazie kłoszenia i początkowej kwitnienia. Rośliny były wyraźnie niższe i miały słabiej wykształcone kłosa niż w typowych latach. Znacznie gorzej wyglądały również plantacje rzepaku, które często były rzadkie i zachwaszczone. W lipcu odnotowano znaczący spadek temperatury, zwłaszcza w pierwszej dekadzie. Pojawiły się opady deszczu, miejscami bardzo obfite i często połączone z gwałtownymi burzami. Na terenie całego województwa nie notowano już zagrożenia suszą rolniczą. Zbiory zbóż i rzepaku opóźniły się i przebiegały z problemami. Odnotowano przypadki pojawienia się chorób grzybowych oraz porastaniu zbóż, zwłaszcza pszenżyta i żyta. Znacznie poprawił się stan warzyw gruntowych oraz roślin okopowych, przy pojawiających się równocześnie chorobach grzybowych. Początek sierpnia był bardzo ciepły, ale nadal utrzymywały się znaczne opady deszczu i burze. Natomiast w drugiej dekadzie miesiąca województwo pomorskie było już najchłodniejszym rejonem w Polsce i pojawił się problem nadmiaru wody dla wszystkich upraw, w związku z najmniejszym zapotrzebowaniem na wodę w tym okresie. W trzeciej dekadzie sierpnia temperatura powietrza sukcesywnie obniżała się przy utrzymujących się opadach, co utrudniało zbiory. Żniwa oraz siewy rzepaku zakończono w pierwszej dekadzie września. Warunki panujące w październiku były sprzyjające dla zasianych ozimin, które przy dostatecznej ilości wilgoci w glebie dobrze się ukorzeniły. Siewy zbóż ozimych zakończono dopiero w pierwszej dekadzie listopada, jednak średnia temperatura miesiąca była stosunkowo wysoka, w związku z czym zboża w większości były rozkrzewione, a rzepak posiadał dobrze rozwiniętą rozetę składającą się z 9-10 liści. Można stwierdzić, że oziminy dobrze przygotowały się do zimowego spoczynku. Przebieg pogody umożliwił wykonanie niezbędnych prac polowych, a zimowe orki zostały wykonane w całości. Wysoka temperatura i stosunkowo duże opady występujące w grudniu poprawiły bilans wilgoci w glebie równocześnie jednak odnotowano większe porażenie roślin chorobami grzybowymi. Obawy rolników wzbudziło, czy wyjątkowo wysoka temperatura grudnia faktycznie umożliwiła oziminom wejście w stan spoczynku oraz jak zachowają się rośliny przy spadkach temperatury, zwłaszcza przy braku opadów śniegu.

Produkcja głównych upraw rolnych

Zboża

Według danych z szacunku wynikowego w 2011 r. powierzchnia uprawy zbóż ogółem wyniosła 412,1 tys. ha i była o 6,1 tys. ha (1,5%) większa od notowanej w 2010 r. Plony zbóż ogółem oszacowano na 35,1 dt/ha, co oznacza spadek o 1,6 dt/ha (4,4%) mniej w porównaniu z wynikami z roku poprzedniego.

Zbiory zbóż ogółem oszacowano na 1445,0 tys. t, co oznacza spadek o 44,5 tys. t (3,0%) w stosunku do zbiorów uzyskanych w 2010 r.

Łączną powierzchnię zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi określono na 399,8 tys. ha, tj. o 7,4 tys. ha (1,9%) więcej niż rok wcześniej.

Plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi oszacowano na 35,5 dt/ha, tj. o 4,8% niższe od uzyskanych w analogicznym okresie poprzedniego roku.

Ocenia się, że w porównaniu z plonami uzyskanymi w 2010 r. wyżej plonowały:

- pszenica ozima o 1,6 dt/ha (3,3%),
- mieszanki zbożowe ozime o 0,7 dt/ha (2,4%),
- kukurydza na ziarno o 7,0 dt/ha (16,4%).

Natomiast niżej plonowały:

- pszenica jara o 1,4 dt/ha (3,7%),
- żyto o 3,4 dt/ha (11,8%),
- jęczmień ozimy o 3,5 dt/ha (9,4%),
- jęczmień jary o 4,6 dt/ha (12,6%),
- owies o 0,7 dt/ha (2,5%),
- pszenżyto ozime o 3,1 dt/ha (8,5%),
- pszenżyto jare o 2,2 dt/ha (7,4%),
- mieszanki zbożowe jare 1,3 dt/ha (4,4%).

W 2011 r. zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi oszacowano na 1417,3 tys. t, tj. o 46,8 tys. t (3,2%) mniej niż w roku poprzednim.

Tabl. 1. Powierzchnia zasiewów, plony i zbiory zbóż

WYSZCZEGÓLNIENIE	2009	2010	2011	
	w liczbach bezwzględnych			2010 = 100
O G Ó Ł E M				
Powierzchnia w tys. ha	435,3	406,0	412,1	101,5
Plony z 1 ha w dt	35,9	36,7	35,1	95,6
Zbiory w tys. t	1562,7	1489,6	1445,0	97,0
W tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi				
Powierzchnia w tys. ha	422,4	392,4	399,8	101,9
Plony z 1 ha w dt	36,2	37,3	35,5	95,2
Zbiory w tys. t	1531,2	1464,1	1417,3	96,8

Zboża intensywne (pszenicę, jęczmień i pszenżyto) zasiano na powierzchni zbliżonej do roku poprzedniego, tj. 250,0 tys./ha. Udział zbóż intensywnych w grupie zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniósł 62,5%, co oznacza spadek o 1,1 pkt procentowego w porównaniu z rokiem poprzednim.

Tabl. 2. Struktura zasiewów zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi

WYSZCZEGÓLNIENIE	2009	2010	2011
	w %		
O G Ó Ł E M	100,0	100,0	100,0
Pszenica ozima	27,0	31,0	28,0
Pszenica jara	4,7	3,6	5,2
Żyto	14,6	14,3	15,4
Jęczmień ozimy	2,4	2,6	2,5
Jęczmień jary	11,7	8,4	10,3
Owies	8,4	9,4	8,7
Pszenżyto ozime	13,6	14,6	13,0
Pszenżyto jare	3,0	3,4	3,6
Mieszanki zbożowe ozime	1,1	1,3	1,0
Mieszanki zbożowe jare	13,5	11,4	12,3

Zboża ekstensywne (żyto, owies i mieszanki zbożowe) zasiano na powierzchni 149,7 tys. ha, tj. o 5,0% większej niż w 2010 r., a ich udział w grupie zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniósł 37,5% i był wyższy o 1,1 pkt procentowego w porównaniu z wynikami z poprzedniego roku.

Według rzeczoznawców rolnych ziarno zbóż ze zbiorów 2011 r. jest gorszej jakości od zbiorów uzyskanych w roku poprzednim. Na słabszą jakość ziarna zbóż wpłynęło porażenie roślin chorobami grzybowymi i porastanie ziarna. Opady uniemożliwiały przeprowadzenie ochrony plantacji, a także powodowały porastanie ziarna pod koniec żniw i zwiększały jego wilgotność. Ziarno miało na ogół gorsze parametry biochemiczne i często wymagało dosuszania, zwłaszcza zbierane w końcowej fazie żniw.

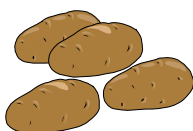
Rzepak i rzepik

W 2011 r. powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku (ozimego i jarego łącznie) wyniosła 59,3 tys. ha i była o 19,1% mniejsza od notowanej w 2010 r. Zasiwy rzepaku i rzepiku jarego stanowiły 8,2% ogólnej powierzchni tej uprawy, natomiast plony były wyższe o 0,3 dt/ha (1,3%) od uzyskanych w roku poprzednim i wyniosły 23,1 dt/ha.

Zbiory rzepaku i rzepiku oszacowano na 137,3 tys. t, tj. o 30,2 tys. t (18,0%) mniej niż w 2010 r.

Tabl. 3. Produkcja rzepaku i rzepiku

WYSZCZEGÓLNIENIE	2009	2010	2011	
	w liczbach bezwzględnych			2010 = 100
Powierzchnia w tys. ha	55,7	73,3	59,3	80,9
Plony z 1 ha w dt	31,4	22,8	23,1	101,3
Zbiory w tys. t	174,7	167,5	137,3	82,0

Ziemniaki

W 2011 r. powierzchnia uprawy ziemniaków (łącznie z powierzchnią uprawy w ogrodach przydomowych) wyniosła 23,2 tys. ha i była większa o 10,4% niż w 2010 r. Warunki pogodowe panujące w 2011 r. na ogół były korzystne dla wegetacji ziemniaków. Silne przymrozki, jakie wystąpiły na początku maja poczyniły straty jedynie na plantacjach ziemniaków wczesnych, ale i te już pod koniec maja, odbudowały zniszczoną powierzchnię asymilacyjną. Deszczowy koniec czerwca i lipiec początkowo korzystnie wpływały na wiązanie i wzrost bulw. Jednak utrzymujące się ciągłe opady deszczu powodowały utrudnienia we właściwej pielęgnacji plantacji ziemniaków. Poprawa warunków agrometeorologicznych w sierpniu korzystnie wpłynęła na dalszy wzrost bulw ziemniaków. Ostatecznie plon ziemniaków w 2011 r. oszacowano na poziomie 248 dt/ha i był on wyższy o 0,8% od uzyskanego przed rokiem.

Tabl. 4. Produkcja ziemniaków

WYSZCZEGÓLNIENIE	2009	2010	2011	
	w liczbach bezwzględnych			2010 = 100
Powierzchnia w tys. ha	26,8	21,0	23,2	110,4
Plony z 1 ha w dt	228	246	248	100,8
Zbiory w tys. t	610,5	517,3	575,7	111,3

Zbiory ziemniaków wyniosły 575,7 tys. t i były wyższe w stosunku do 2010 r. o 58,4 tys. t (11,3%), co w głównej mierze spowodowane było wzrostem powierzchni uprawy.

Buraki cukrowe

Według szacunku wynikowego w 2011 r. powierzchnia uprawy buraków cukrowych wyniosła 10,2 tys. ha, tj. o 0,3 tys. ha (3,4%) więcej od notowanej w 2010 r.

Warunki atmosferyczne na ogół sprzyjały plantacjom buraków cukrowych. Wzrost temperatury powietrza i dobre uwilgotnienie gleby pod koniec czerwca korzystnie wpłynęły na dobre wschody buraków cukrowych. Po okresie intensywnych opadów, które na wielu plantacjach uniemożliwiały prawidłowe nawożenie i ochronę roślin, warunki pogodowe we wrześniu i październiku sprzyjały wzrostowi masy liści i korzeni, a także gromadzeniu się cukru w korzeniach.

Ostatecznie plony buraków cukrowych szacuje się na 495 dt/ha, tj. o 19 dt/ha (3,7%) mniej od plonów uzyskanych w 2010 r.

Zbiory buraków cukrowych wstępnie określono na poziomie 505,6 tys. t, tj. o 2,5 tys. t (0,5%) niższym od uzyskanego w 2010 r.

Tabl. 5. Produkcja buraków cukrowych

WYSZCZEGÓLNIENIE	2009	2010	2011	
	w liczbach bezwzględnych			2010 = 100
Powierzchnia w tys. ha	10,6	9,9	10,2	103,4
Plony z 1 ha w dt	462	514	495	96,3
Zbiory w tys. t	488,4	508,1	505,6	99,5

Jesienna ocena stanu upraw ozimych pod zbiory 2012 r.

Przygotowania pól pod zasiewy ozimin przebiegały z opóźnieniem ze względu na nadmierne uwilgotnienie gleby, szczególnie na Żuławach i Kociewiu gdzie utrudniało to pracę maszyn rolniczych. W zalecanym terminie agrotechnicznym udało się zasiać blisko 90% pszenicy ozimej, jęczmienia ozimego i mieszanek zbożowych ozimych oraz około 55% rzepaku ozimego, około 60% żyta i około 55% pszenżyta ozimego. Warunki pogodowe panujące jesienią były na ogół korzystne dla rolnictwa - rośliny wysiane wcześniej zaczęły się krzewić. Utrzymujące się dodatnie temperatury wpłynęły na wyrównanie plantacji. Ciepły listopad spowodował, że rośliny były wyrosnięte i dobrze rozkrzewione przed wejściem w stan spoczynku zimowego.

Ze wstępnej oceny przeprowadzonej w listopadzie wynika, że zbóż ozimych pod zbiory 2012 r. zasiano na powierzchni blisko 241 tys. ha (nieco mniejszej niż w 2011 r.). Oszacowano, że zasiano około:

- 112 tys. ha pszenicy,
- 62 tys. ha żyta,
- 52 tys. ha pszenżyta,
- 10 tys. ha jęczmienia,
- 4 tys. ha mieszanek zbożowych.

Według informacji otrzymanych od rzeczoznawców terenowych oceny poszczególnych gatunków zbóż ozimych były wyższe od notowanych w tym samym okresie roku poprzedniego. Najlepiej oceniono plantacje żyta, pszenżyta i rzepaku (4,0 stopnia kwalifikacyjnego); pszenicę i jęczmień oceniono na 3,8 stopnia kwalifikacyjnego. Najniżej oceniono plantacje mieszanek zbożowych (3,6 stopnia kwalifikacyjnego).

Informacja zawiera wyniki trzeciego w 2011 r. tzw. wynikowego szacunku plonów i zbiorów zbóż, rzepaku i rzepiku, ziemniaków, buraków cukrowych, warzyw gruntowych oraz owoców z drzew i jagodowych, opracowanego na podstawie badań reprezentacyjnych zbóż i pozostałych upraw, przeprowadzonych w wylosowanych gospodarstwach indywidualnych, wyników sprawozdawczości z gospodarstw państwowych, spółdzielczych i spółek oraz ocen i ekspertyz przeprowadzonych w listopadzie 2011 r. Oceny i ekspertyzy przeprowadzili rzeczoznawcy gminni na podstawie lustracji pól i sadów. Powierzchnię upraw przyjęto według szacunków rzeczoznawców gminnych oraz na podstawie sprawozdawczości z gospodarstw państwowych, spółdzielczych i spółek.

Opracowanie: Urszula Kędzior, Zofia Kopaczyńska, Elżbieta Metelska – Wydział Badań Ankietowych – Referat Statystyki Rolnictwa i Obszarów Wiejskich.

Redakcja i skład komputerowy: Gabriela Adamska-Szreder, Agnieszka Sągolewska – Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych – Referat Analiz i Opracowań Zbiorczych.